

ЗАВДАННЯ ПЕРЕД ПРОЕКТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ОБ'ЄКТІВ АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Іванова І. М.,

ivanova.abs@odaba.edu.ua, ORCID: 0000-0003-3933-481X

Одеська державна академія будівництва та архітектури

Анотація. У Статті розглянуто актуальні проблеми збереження архітектурної спадщини. Сучасна ситуація що до збереження історико-культурної спадщини в Україні дуже важка. Криза економіки країни на тлі воєнних дій у призвела до накопичення проблем у цій сфері діяльності. Аналіз публікацій виявив широке поле проблем, які треба подолати. Визначення стратегій, розробка програм такої діяльності може відбуватися лише за умов безперервного, постійного проведення перед проектних досліджень, які охоплюють всі аспекти охоронної діяльності. Це розвиток існуючого законодавства що до збереження архітектурної спадщини, нормативної бази, питань узгоджень сторін, учасників такої діяльності, питань перспективних планів розвитку міст у контексті збереження історичної архітектурної спадщини, формування екологічних принципів, які можуть впроваджуватися при реконструкції та реставрації, ідентифікації їх компонентів для забезпечення набору проектних параметрів, що спираються на сучасні міжнародні стандарти та законодавство України. Рішення проблем транспортних комунікацій у історичних зонах великих міст теж потребує серйозних перед проектних досліджень. Особливої уваги потребують перед проектні дослідження пов'язані з міжнародною правоохоронною діяльністю, адже Україна є учасником програм UNESCO[3], і вже багато зроблено у цьому напрямку. Є розуміння, що перед проекті дослідження не можна призупиняти, це має бути у пріоритеті. Вони потребують фінансування, навіть у скрутні для країни часи. Якісні, обґрунтовані перед проектні дослідження з висновками що до подальших дій та рішень можуть стати запорукою вироблення успішних стратегій та взаємодій у питання збереження архітектурної спадщини.

Ключові слова: перед проектні дослідження, об'єкт архітектурної спадщини, пам'ятка архітектури, історичне міське середовище, ідентичність міста, громадськість, умови збереження.

Вступ. Важкий кризовий стан, невизначеність з фінансуванням та фактичне припинення робіт по збереженню архітектурно-містобудівної спадщини України призвело до загрозливих явищ у цій сфері діяльності. Сучасна ситуація що до збереження історико-культурної спадщини в Україні докорінно відрізняється від тої що була на початку 90-х та від світової практики загалом. Відбуваються та накопичуються руйнівні процеси, які можуть стати незворотними. Ситуація спонукає до пошуку тих складових, які можуть забезпечити рух у напрямку вирішення накопичених проблем у практичній площині, підготуватися до більш інтенсивної та необхідної роботи, відтворення моделі роботи завдяки якій діяльність щодо збереження архітектурної спадщини може відбуватися більш результативно, без зайвих перепон, розтягування у часі, та неефективного використання коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Діяльність пов'язана з охороною пам'яток та збереження архітектурно-містобудівної спадщини в Україні ґрунтувалась на засадах, розбудованих у основному у другій половині ХХ ст., у 90х годах ХХІ почала розгортатись в умовах ринкової економіки. На той час вся діюча нормативно-законодавча база була розроблена в орієнтації лише на державу, на модель лише централізованого державного фінансування робіт з охорони пам'яток. Вона набувала свого розвитку [1], але всі питання так і не були вирішені, тому навіть наявність всього пакету документації не є запорукою й

гарантією збереження архітектурно-містобудівної спадщини історичних міст. Проблеми привертають увагу перш за все наукових фахівців, які у своїх публікаціях їх висвітлюють «Ця документація не є практичною: вона не має конкретних адресатів, не містить в собі аспекти, призначені різним опозиціонерам. В ній відсутні процедури узгодження інтересів, спів організації дій тощо» [8]. Таку характеристику, що до документації дає письменник, історик, архітектор, кандидат архітектури Н. Кондель-Перминова. У її дослідженнях виділено ряд важливих чинників, які як створюють умови для належного утримання архітектурної спадщини, так і запобігають цьому процесу. Одною із суттєвих проблем авторкою вважається відсутність комунікацій, «...сучасна пам'ятко охоронна діяльність в Україні функціонує у власному замкненому просторі. Науковці не опікуються питанням: кому саме й які саме знання потрібні сьогодні, яким чином їх наукові розвідки можуть стати інструментами, засобами роботи інших?» [8].

Дійсно, є розбіжності по відношенню до багатьох питань у фахівців що опікуються спадщиною, замовників, інвесторами, науковцями, проєктантами, будівельниками., і головне, між законодавчим юридичним полем та нормативною документацією[4]. Про це свідчать дослідження авторів колективної монографії під ред. проф., д. арх. Миколи Бевза [9]. Пропонована тематика ставить метою необхідність вдосконалення теоретико-методологічної бази перед проєктних досліджень пам'яток архітектури та містобудування, зумовлюється необхідність розробки науково-обґрунтованих програм, які сприятимуть розширенню та деталізації пам'ятко-охоронного законодавства в напрямку збереження культурної спадщини; вдосконаленню стандартів науково-проєктної документації; вирішенню соціальних проблем, збільшенню рівня інвестицій в реставрацію і промоцію пам'яткових об'єктів, використання їх як чинника економічного розвитку міста та регіону[9].

Метою дослідження дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук Г.О. Андрес [10]. «Охорона культурної спадщини України в контексті світових інтеграційних процесів» є комплексне вивчення ролі міжнародних організацій й аналіз сформованих ними вимог щодо вдосконалення національної політики у сфері охорони культурної спадщини, а також визначення рівня відповідності пам'ятко охоронної системи України міжнародним стандартам в умовах інтеграційних процесів. Ознайомлення з цією працею та її аналіз дає чітке розуміння, яке велике коло питань треба вирішити у законодавчій сфері що до заходів збереження пам'яток історії і культури, архітектурної спадщини України, а також оцінки перспективи спільної роботи з міжнародними структурами та вироблення науково обґрунтованих пропозицій із подальшого вдосконалення і підвищення ефективності заходів охорони культурної спадщини України [10]. Постає питання, як буде відбуватися процес збереження архітектурної спадщини в умовах накопичення великого об'єму робіт, у тому числі що до зруйнованих війною будівель після закінчення кризового періоду в економіці, коли інтеграційні процеси у напрямку збереження нашої спадщини з європейськими країнами обумовлюються необхідністю розвитку [6]. Різні підходи до дослідження пам'ятко охоронної справи України повною мірою не висвітлюють проблеми, пов'язані із впровадженням міжнародних норм і стандартів у повсякденну пам'ятко охоронну практику. Цей процес триває і зараз, але складність його визначається тим, що в умовах війни, недофінансування, наша законодавча база теж не може повноцінно розвиватися адже одною із умов такого розвитку є її реагування на процеси по збереженню спадщини саме в країні. Згорання таких процесів відзначиться на її розвитку теж. Хоча робота по її удосконаленню триває весь період, багато питань, які означені науковими фахівцями, інвесторами, проєктувальниками, громадськістю потребують доопрацювання.

Постановка завдання. Дослідження законів України, державних норм, законодавчих проєктів, науково-дослідницьких публікацій виявив великий обсяг проблем, які треба подолати для успішної діяльності по збереженню архітектурно-містобудівної спадщини. Визначення стратегій, розробка програм такої діяльності може відбуватися лише за умов безперервного, постійного проведення перед проєктних досліджень, які охоплюють всі

аспекти охоронної діяльності в умовах кризових явищ, невизначеності з фінансуванням що до збереження нашої спадщини. Виявлення складових у процесі таких досліджень, що обумовлюють збереження та реновації цінних архітектурних структур, та інформованість населення сприятиме, в значній мірі, успіху у цьому питанні.

Основний матеріал і результати. Зараз ми спостерігаємо як процеси руйнування що до архітектурно-будівної спадщини домінують над процесами відбудови. Слід зазначити, що процеси становлення малого та середнього бізнесу на початку перебудови нашої економіки у 90х годах задіяли сферу нерухомості, і хоча ці процеси відбувалися досить стихійно, технічний стан будівель в історичних центрах поліпшився. Були задіяні підвальні приміщення, горища історичної забудови, почався процес перепланування комунальних квартир і т.і. Висока ринкова ціна ділянок забудови в історичних центрах міст призвела до того, що пам'ятко охоронні об'єкти опинилися під загрозою. Оскільки перш за все ініціаторів інвестиційних проєктів керувались фінансовими інтересами, та мали спрощене уявлення про історичну забудову та розглядали території історичної забудови якнайбільш привабливі для прибуткової нерухомості, а об'єкти спадщини як такі, що потребують знесення. Парадоксально, як результат, іноді вартість новобудов знижувалась. Це спонукало громадськість, наукових фахівців. владу розгорнути серйозну діяльність по збереженню нашої спадщини. Стало зрозуміло що для процесу збереження архітектурно-містобудівної спадщини історичного міста необхідна атмосфера співробітництва міської влади, бізнесу та громадських структур, що забезпечить реалізацію ефективної діяльності у цій сфері. Для успішного просування такої діяльності необхідно розглядати не лише об'єкт архітектурно-містобудівної спадщини, але й позиції суб'єктів, що опікуються спадщиною -державних управлінців, що здійснюють виявлення, облік та реєстрацію пам'яток у Державному реєстрі; інтелектуальних авторитетів, наукових установ, індивідуальних експертів, краєзнавців, менеджерів туристичного бізнесу, які своїми зусиллями надають цінності об'єктам спадщини [8]. Іноді питання узгодження позицій тривалий та у якомусь сенсі трагічний процес. Невеликі прибутки інвесторів нівелювались за рахунок збільшення термінів тяжких узгоджень, відповідно, термінів проєктування, будівництва у разі відсутності якісних перед проєктних досліджень та комунікацій що до узгодження сторін. Багато питань не вирішувались у існуючому юридичному законодавчому полі. Іноді це закінчувалось руйнуванням будівлі та повною втратою її автентичності. Що до мешканців- втратою нерухомості. Під тиском таких обставин стає більш зрозумілим значення перед проєктних досліджень для просування будь яких проєктів у історичній забудові.

Цивілізоване співробітництво можливе лише за умов розуміння інвестором загальної культурної цінності архітектурно-містобудівної спадщини. Прояви меценатства, волонтерства існують, але вони рідкісні та проявляються у разі недостатнього фінансування чи виникнення проблем вже на стадії будівельних робіт. Слід зазначити, що такі проблеми є зазвичай наслідком недостатнього опрацювання перед проєктних досліджень, їх аналізу та відсутності комунікацій сторін на етапі досліджень, у тому числі і з громадськими структурами. Часто замовник не приділяє цьому етапу достатньо уваги, економить на фінансуванні.

Комплексні наукові дослідження пам'ятки проводяться на основі попередньо розробленої та погодженої програми науково-дослідних робіт [2]. Склад комплексних наукових досліджень відображається в реставраційному завданні, яке готується для кожної пам'ятки. За потреби, наукові дослідження виконуються протягом всього процесу проєктування та виконання робіт на пам'ятці. Тут слід відмітити, що пам'ятка архітектури це не просто витвір мистецтва, в якому втілились риси нашої культури, історії, образу і способу життя людей інших часових проміжків, інших епох, а пам'ятка, де втілено будівельні технології вже історичних часів, технології які теж потребують уваги до їх збереження з історичної, пізнавальної, навчальної, естетичної точки зору. Слід усвідомити, що в більшості таких будівель проживають люди, співвласники таких будівель, іноді проживають в загрозованих безпечових умовах. Є випадки де річ іде про пристосування

пам'ятки під інші функції, і це теж питання попередніх досліджень. Доречно до таких досліджень слід було б додати юридичні, нормативні дослідження з рекомендаціями, графічні матеріали перед проектних розробок, за необхідністю, саме на *етапі комплексних досліджень*. Рационально думати, що саме на базі таких розгорнутих досліджень можливе формування подальших стратегій. Саме перед проектні дослідження об'єктів архітектурно-містобудівної спадщини не тільки складають базу для формування проектного завдання, а ще є відправною точкою для початку комунікацій та узгодження позицій. На цьому етапі важлива виробка перед проектних пропозицій стосовно об'єктів реконструкції, реновації, ревіталізації. Якісно проведені перед проектні дослідження, варіативність перед проектних пропозицій дозволяє інвестору визначитись з обсягом фінансування, термінами проведення робіт, трудовими витратами. Проектувальники на базі таких досліджень можуть визначати окремі питання для узгодження позицій з владою, інвестором та громадськістю. Заходи по збереженню архітектурно-містобудівної спадщини не можуть працювати ефективно без постійної підтримки громадських спільнот. Комплексний підхід до проведення та аналізу перед проектних досліджень має призвести до формування *окремих програм по розвитку міста у контексті збереження архітектурно-містобудівної спадщини*. Тобто, мається на увазі, що перед проектні дослідження потрібно проводити постійно та формувати базу даних для розгортки таких програм. Ця робота має вестись у законодавчому юридичному полі, яке вже потребує корегування, бо як показала практика довгострокова консервація об'єктів, відкладання реставраційних та інших робіт через юридичні припони може призвести до незворотних процесів у їх технічному стані.

Дуже важлива наявність ґрунтовних перед проектних досліджень та програм у історичній зоні де порушена композиційна цілісність сприйняття забудови, а деякі існуючі будівлі не відповідають критеріям, що до їх збереження та технічного стану. Формування перед проектних пропозицій панорамних розгортки вулиць, чи їх фрагментів на базі більш глибоких досліджень є запорукою недопущення хаотичної, стихійної забудови. Це стосується перш за все великих міст, де сформовані вже правоохоронні зони та є перелік пам'яток архітектури.

На сучасному рівні не вирішується питання транспортних комунікацій у історичних зонах таких великих міст як Одеса [7],[15],наприклад. Вирішення цієї проблеми теж потребує серйозних ґрунтовних досліджень можливо, об'єктом таких досліджень можуть стати підземні простори. Адже зараз проблема транспорту вирішується завдяки скорочення переміщень громадян, що працюють дистанційно на тлі воєнного стану, учнів шкіл та інших учбових закладів. Такі дослідження потребують багато зусиль та часу спеціалістів різного дуже різного профілю.

Зрозуміло, що враховуючи вартість таких робіт та кризовий стан країни, така діяльність може відбуватись лише в якомусь скороченому обсязі, та вона вкрай потрібна. Кількість спеціалістів у цій сфері діяльності об'єктивно скорочується на тлі тривалих процесів руйнування економіки країни. Наявність перспективних планів та програм, що до розвитку міста, ознайомлення з ними широкої громадськості, обговорювання, виявлення перепон у юридичному полі є запорукою розгортання перспектив, що до молоді, яка має їх бачити та втілювати у життя. Слід звернути увагу, що кризові явища в економіці, тяжка ситуація в Україні пов'язана з воєнним вторгненням відкладає у часі для наших студентів головний мотив - перспективу хорошої роботи, заробітку у нашій країні. Потрібно зберегти цю мотивацію, навіть в наших умовах невизначеності, акцентуючи те що, нажаль, оцінка труда фахівців ще не набула гідного заохочення в Україні. Є розуміння того що, навіть за умов початку необхідного фінансування відновити наукову та проектну базу спеціалістів буде важко, бо навчання, набуття професіоналізму це тривалий процес який відбувається не тільки в стінах вишів, а і у практичній діяльності. Крім того, ми маємо довгостроковий період у декілька років, коли навіть необхідні заходи по збереженню нашої спадщини та її експлуатації не втілювались; тут слід зауважити, навіть поточний ремонт пам'яток архітектури має відбуватись під наглядом спеціалістів. Для збереження нашої спадщини за

підтримки громадян міст потрібно формувати бюджети на місцевому рівні, та мати державну підтримку, вже зараз вирішувати законодавчі питання, які заважають ефективній співпраці всіх учасників, що опікуються нею, відновлюють, відбудовують, відкривають нові перспективи розвитку міста. Зараз ми опинились на межі, за якою можуть виникнути незворотні втрати нашої культурної спадщини, і як наслідок втрату таких сформованих конструктивів ідентичності міст, як образ міста, знакові місця, локальні міфи, локальні історії, міські символи та втрату усвідомлення мешканцями унікальності свого міста [11],[12]. Звертаючись до теоретичних аспектів міської ідентичності, хочеться виділити такий параметр як практичний потенціал ідентичності — здатність міської спільноти до самоорганізації. Наша задача - його не втратити.

Громадяни повинні мати уявлення про кінцеві результати в контексті бажаного стану безпеки та поліпшення умов їх проживання. Сучасні умови потребують визначення остаточно екологічних принципів, що можуть впроваджуватися при реконструкції та реставрації, ідентифікування їх компонентів для забезпечення набору проектних параметрів, що спираються на сучасні міжнародні стандарти та законодавство України [5],[14]. Підтримка з боку суспільства забезпечується, якщо є розуміння громадянами важливості тих чи інших питань, що обговорюються. Питання архітектурної екології – це питання здоров'я громадян, їхньої безпеки, стабільності та благополуччя їхнього життя, позитивного психологічного клімату. Визначення всіх екологічних чинників [13],[14] дозволить оцінити весь спектр складності їх застосування до історичної забудови. Це теж задача перед проектних досліджень.

Висновки. Для перспективи успішного відновлення робіт у повному обсязі по збереженню нашої архітектурно-містобудівної спадщини навіть в умовах воєнного стану та тяжких кризових явищ є потреба не припиняти, а навпаки розгортати перед проектну діяльність. Необхідно визначити основні напрямки перед проектною діяльністю, враховуючи велику кількість накопичених проблем та критичний стан історичної спадщини взагалі в умовах недофінансування. Якісні, обґрунтовані перед проектні дослідження з висновками що до подальших дій та рішень мають стати базою для законотворчої діяльності, удосконалення державних будівельних нормативів; вирішення питань узгодження сторін, учасників такої діяльності; формування стратегій та програм, забезпечити зворотній зв'язок з громадянами, особливо, проживаючими у історичних центрах.

Література

- [1] Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 №1805-III. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>
- [2] Закон України «Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/525-16#n8>
- [3] Всесвітня спадщина. Список ЮНЕСКО https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_729#Text
- [4] Державні будівельні норми України <https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/1>. https://e-construction.gov.ua/laws/doc_type=2
- [5] Цілі сталого розвитку: Україні. Національна доповідь (прийняті у вересні 2015 року в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку; Саміт ООН зі сталого розвитку). <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf>
- [6] Закон України від 18.03.2004 № 1629-IV Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. [Текст] — Відомості. Верховної Ради України, 2004, N 29, ст. 367
- [7] The Historic Centre of Odesa <https://whc.unesco.org/en/list/1703/documents/>
- [8] Кондель-Пермінова Н. Збереження архітектурно-містобудівної спадщини України у контексті розвитку міст / Н. Кондель-Пермінова // Сучасні проблеми дослідження,

реставрації та збереження культурної спадщини. - 2009. - Вип. 6. - С. 92-116., с.95 - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spdr_2009_6_9

[9] Комплексні наукові дослідження в реставрації пам'яток архітектури = Comprehensive scientific research in conservation of architectural monuments : кол. монографія / Микола Бевз, Олег Рибчинський, Юрій Диба, Ярослав Тарас, Мирон Демків ; Нац. ун-т "Львівська політехніка". Ін-т архітектури та дизайну ; під ред. Микола Бевз. – Львів : Растр-7, 2022. – 345 с. : іл., табл.

[10] Андрус Г.О. (2009) Охорона культурної спадщини України в контексті світових інтеграційних процесів (друга половина ХХ – поч. ХХІ ст.): Автореф. на здобуття ступеня канд. наук мистецтвознавства за спец.: 26.00.05 – музеєзнавство, пам'ятокознавство / Г.О.Андрус. К., 2006. <http://www.disslib.org/okhorona-kulturnoyi-spadshchynu-ukrayiny-v-konteksti-svitovuykh-intehratsiynikh-protsesiv.html>

[11] Панченко Т.Ф. Туристичне середовище, природа, архітектура, інфраструктура (монографія) / Т.Ф. Панченко. Київ: Логос, 2009. 176 с.

[12] Панченко Т.Ф. Культурні ресурси як основний чинник сталого розвитку туризму. Досвід та перспективи розвитку міст України. Культурологічні аспекти містобудування. Збірник наукових праць. Вип. 24 / Відп. Ред. Ю.М. Палеха. К.: ДП УДНДПМ «Діпромiсто» імені Ю.М. Білокозя. 2013. с. 62-69.

[13] Кащенко Т.О. Передумови формування архітектурного енергоефективного середовища. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. К.: КНУБА, 2008. Вип. 19. С.132-136. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Spam_2008_19_22.pdf.

[14] Цигичко С. П. Екологія в архітектурі і містобудуванні: навч. посібник. С. П. Цигичко – Харків : ХНАМГ, 2013. 146 с

[15] Губарь О.И. История градостроительства Одессы и функции Одесского строительного комитета /Олег Губарь- Одесса. ТЭС,2015. – 520с: илл..С.11

References

[1] Zakon Ukrayiny «Pro okhoronu kul'turnoyi spadshchynu» vid 08.06.2000 № 1805-III. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Tekst>

[2] Zakon Ukrayiny «Pro kompleksnu rekonstruktsiyu kvartaliv (mikrorayoniv) zastariloho zhytlovoho fondu» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/525-16#n8>

[3] Vsesvitnya spadshchyna. Spysok YUNESKO https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_729#Tekst

[4] Derzhavni budivel'ni normy Ukrayiny <https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/1>. https://e-construction.gov.ua/laws/doc_type=2

[5] Tsili staloho rozvytku: Ukrayina. Natsional'na dopovid' (pryunyata u veresni 2015 roku v ramkakh 70-yi sesiyi Heneral'noyi Asambleyi OON u N'yu-Yorku; Samit OON zi staloho rozvytku). <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf>

[6] Zakon Ukrayiny vid 18.03.2004 № 1629-IV Pro Zahal'noderzhavnu prohramu adaptatsiyi. zakonodavstva Ukrayiny do zakonodavstva Yevropeys'koho Soyuzu. [Tekst] — Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny, 2004, N 29, st. 367

[7] The Historic Centre of Odesa <https://whc.unesco.org/en/list/1703/documents/>

[8] Kondel'-Perminova N. Zberezhennya arkhitekturno-mistobudivnoyi spadshchynu Ukrayiny v konteksti rozvytku mista / N.M. Kondel'-Perminova // Suchasni problemy doslidzhennya, restavratsiyi ta zberezhennya kul'turnoyi spadshchynu. - 2009. - Vyp. 6. - S. 92-116., s.95 - Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spdr_2009_6_9

[9] Kompleksni naukovyi doslidzhennya v restavratsiyi pam'yatok arkhitektury = Comprehensive science research in conservation of architectural monuments : kol. monohrafiya / Mykola Bevez, Oleh Rybchyn'skyu, Yuriy Dyba, Yaroslav Taras, Myron Demkiv ; nats. un-t

"L'vivs'ka politekhnik". In-t arkhitektury ta dyzaynu ; pid red. Mykola Bevz. – L'viv : Rastr-7, 2022. – 345 s. : il., tabl.

[10] Andres H.O. (2009) Okhorona kul'turnoyi spadshchyny Ukrayiny v konteksti svitovykh intehtsiynykh protsesiv (druha polovyna KHKH – poch. KHKHI st.): Avtoref. na zdobuttya stupenya kand. nauk mystetstvoznavstva za spets.: 26.00.05 – muzeyeznavstvo, pam'yatkoznavstvo / H.O.Andres. – K., 206s. <http://www.disslib.org/okhorona-kulturnoyi-spadshchyny-ukrayiny-v-konteksti-svitovykh-intehtsiynykh-protsesiv.html>

[11] Panchenko T.F. Turystychnе seredovyshe, pryroda, arkhitektura, infrastruktura (monohrafiya) / T.F. Panchenko. – Kyiv: Lohos, 2009. – 176 s.

[12] Panchenko T.F. Kul'turni resursy yak osnovnyy chynnyk staloho rozvytku turyzmu. Dosvid ta perspektyvy rozvytku mist Ukrayiny. Kul'turolohichni aspekty mistobuduvannya. Zbirnyk naukovykh prats'. – Vyp. 24 / Vidp. red. YU.M. Palekha – K.: DP UNDDIPM «Dipromisto» imeni YU.M. Bilokonya. – 2013. –s. 62-69.

[13] Kashchenko T.O. Peredumovy formuvannya arkhitekturnoho enerhoefektyvnoho seredovyscha. Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannya. K.: KNUBA,2008. Vyp. 19. С.132-136.Rezhymdostupu:http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Spam_20_08_19_22.pdf

[14] Tsyhychko S. p. Ekolohiya v arkhitekturi i mistobuduvanni: navch. posibnyk. S. p. Tsyhychko – Kharkiv : KHNAMH, 2013. – 146 s.

[15] Hubar' O.I. Ystoryya hradostroytel'stva Odessy y funktsyy Odesskoho stroytel'noho komyteta /Oleh Hubar'- Odessa. TES,2015. – 520s: ill. S.11

**TASKS OF PRE-PROJECTS STUDIES OF ARCHITECTURAL
HERITAGE OBJECTS****Ivanova I. M.,**

irimarch3@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3933-481X

Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture

Abstract. The article discusses the current problems of preservation of architectural heritage. The current situation regarding the preservation of historical and cultural heritage in Ukraine is very difficult. The crisis of the country's economy against the background of military operations led to the accumulation of problems in this field of activity. The analysis of publications revealed a wide range of problems that must be overcome. Definition of strategies, development of programs of such activities can only take place under the conditions of proper conduct of pre-design studies, which cover all aspects of security activities. This is the development of existing legislation on the preservation of architectural heritage, the regulatory framework, issues of agreement between the parties, participants in such activities, issues of perspective plans for the development of cities in the context of the preservation of historical architectural heritage, the formation of ecological principles that can be implemented during reconstruction and restoration, the identification of their components to ensure a set of design parameters based on modern international standards and the legislation of Ukraine. The solution to the problems of transport communications in the historical areas of large cities also requires serious pre-project studies. Project studies related to international law enforcement activities require special attention, because Ukraine is a participant in UNESCO programs, and a lot has already been done in this direction. There is an understanding that preliminary research projects cannot be suspended, it should be a priority. They need funding, even in difficult times for the country. Qualitative, well-grounded pre-project studies with conclusions that lead to further actions and decisions can be the key to the development of successful strategies and interactions in the matter of architectural heritage preservation.

Keywords: pre-design studies, architectural heritage site, architectural monument, historical urban environment, urban identity, public, preservation conditions.